

Superman aux ant

Наслов оригинала:

Guy de Maupassant
Pierre et Jean

Copyright © овог издања 2021, Књижара Роман

Ги де Мопасан

ПЈЕР И ЖАН

Превод
Душан Ђокић

Садржај:

7	I
31	II
41	III
60	IV
78	V
97	VI
115	VII
133	VIII
150	IX

I

– Дођавола! – узвикну одједном чича-Ролан, који је већ четврт часа седео непомично, очију упртих у воду, подижући с времена на време лаким покретом удицу бачену у море.

Госпођа Ролан, која је дремала на задњем крају чамца, поред госпође Роземили, коју беху позвали у риболов, пробуди се и, окрећући главу ка своме мужу, рече:

– Де...! Де...! Жероме!

Ролан љутито одговори:

– Баш ни да тргне. Од подне нисам ни једне упецао. Рибу треба ловити само с људима; због жена се увек крене сувише доцкан.

Његова два сина, Пјер и Жан, који су седели један на левој, а други на десној страни чамца и држали поворе удица омотане око кажипрста, стадоше се у исти мах смејати, и Жан одговори:

– Ниси нимало љубазан према нашој гошћи, тата.

Господин Ролан се постиде и стаде се извињавати:

– Опростите, госпођо Роземили, такав сам вам ја. Зовем госпође, јер волим њихово друштво, а чим се осетим на води, мислим само на рибу.

Госпођа Ролан беше се сасвим расанила и разнежено је посматрала широки видик стена и мора. Она промрмља:

– Међутим, леп сте лов уловили.

Али, њен муж одмахну главом у знак да није, а ипак задовољно погледа у котарицу где су рибе, које су њих тројица нахватили, још помало подрхтавале, уз слаб шум лепљивих шкрга и дигнутих пераја, са slabим и немоћним напрезањем и зевањем на смртном ваздуху.

Чича-Ролан узне котарицу међу колена, наже је, изврну сребрнасту гомилу риба све до ивице да би видео оне на дну, а њихово самртно дахтање се појача и јак мирис њихових тела, здрав морски задах, диже се из котарице.

Стати рибар снажно увуче у себе овај мирис као што човек мирише руже и рече:

– Ох, како су свеже!

Затим настави:

– Колико си ти ухватио, докторе?

Његов старији син, Пјер, човек од својих тридесет година, црних зализака, подсечених као залисци у судија, обријаних бркова и браде, одговори:

– О, готово ништа, три-четири.

Отац се окрену млађем:

– А ти, Жане?

Жан, високи плав младић, веома космат, много млађи од свога брата, насмеши се и промрмља:

– Отприлике колико и Пјер, четири-пет.

Обојица су увек понављали исту лаж, која је годила чича-Ролану.

Он смота удицу око весла, прекрсти руке и рече:

– Никад више нећу покушати да пецам после подне. Чим прође десет сати, свршено је. Неће ни да дирну, неваљалице, одмарају се на сунцу.

И добричина погледа на море око себе, као какав сопственик.

То вам је био некадашњи париски јувелир, кога је претерана љубав према морепловству и пецању отргла из радње чим је толико стекао да је могао скромно живети од својих прихода.

Он се онда повукао у Авр, купио чамац и постао морнар аматер. Његова два сина, Пјер и Жан, остали су у Паризу да наставе студије и долазили су с времена на време на одмор да учествују у задовољству свога оца.

По свршетку гимназије Пјер, који је био пет година старији од Жана, осећајући у себи склоност за разне струке, беше огледао више њих једну за другом и, пошто се сваке брзо заситио, бацио се одмах у нове наде.

Најзад га привуче медицина, и он стаде тако марљиво да ради да је после доста кратких студија постао доктор, пошто му је министар допустио да може пре времена полагаати испите. Био је занесењак, разборит, несталан и упоран, пун неостварљивих планова и филозофских идеја.

Жан, који је био исто толико плав колико је његов брат био црномањаст, хладан колико његов брат плаховит, благ колико његов брат злопамтило, мирно је свршио права и добио сведочанство у исто време кад и Пјер своју докторску диплому.

Обојица су се, дакле, одмарали код својих родитеља, а обојица су смерали да се настане у Авру, ако услови за то буду повољни.

Али нека неодређена завист, једна од оних притајених зависти, које готово и неприметно расту међу браћом или међу сестрама до њихове зрелости и које избијају приликом женидбе или среће која би задесила једнога од њих, одржавала је међу њима братско и безазлено непријатељство. Они су се, истина, волели; али, мотрили су један на другог. Пјер, коме је било пет година кад се Жан родио, гледао је са непријатељством размаженог створења ово друго створење које се наједанпут нашло у наручју његовог оца и његове матере, и које су они толико волели, толико миловали.

Жан је још од свога детињства био пример благости, доброте и сталожености; и Пјеру је мало-помало додијало да слуша како непрестано хвале овог крупног дечка, чија му је благодет личила на мекуштво, доброта на глупост, а љубазност на заслепљеност. Његови родитељи, мирни људи, који су зажелели да им деца стекну часне и скромне положаје, пребацивали су му његову неодлучност, његова сањарења, његове узалудне покушаје, сва његова немоћна одушевљења за велике идеје и звучна звања.

Кад је већ постао човек, нису му више говорили: „Види Жана па се угледај на њега!“ али, кад год је чуо: „Жан је урадио ово, Жан је урадио оно“, разумевао је добро смисао и прикривен смер ових речи.

Њихова мати, уредна жена и штедљива домаћица, помало сентиментална, обдарена нежном душом, стално је стишавала мале размирице које су се због обичних ситница сваки дан рађале између њена два велика сина. Уосталом, један мали догађај реметио је у овом тренутку њен мир, и она се бојала заплета, јер се последње зиме, кад су јој и једно и друго дете

довршавали своје студије, упознала са својом сусетком, госпођом Роземили, удовицом једног капетана дуге пловидбе, који се пре две године утопио у мору. Млада удовица, веома млада – било јој је тек двадесет и три године – паметна жена, која је, као и свако слободно биће, нагонски познавала живот, као да је видела, издржала, схватила и одмерила све могуће догађаје, о којима је расуђивала здраво, тачно и благонаклоно, беше уобичајила да увече с радом долази на разговор код ових љубазних суседа, који би је служили шољом чаја.

Чича-Ролан, кога није остављала његова страст за морнарством, запиткивао је њихову нову пријатељицу о покојном капетану, и она је говорила о њему, о његовим путовањима, његовим некадашњим причањима, слободно, као разумна жена која се предала својој судбини и која воли живот и поштује смрт.

Оба сина, кад по своме повратку затекоше у кући ову лепу удовицу, почеше одмах да јој се удварају, не толико из жеље да јој се допадне, колико из жудње да један другог истисну.

Њихова мати, мудра и практична жена, надавала се живо да ће један од њих победити, јер је млада жена била богата; али, у исто време била је и рада да то другоме не буде криво.

Госпођа Роземили била је плава, плавих очију, са чуперком косе који је и најмањи поветарац лелујао, одважна, смела и борбена лица, које се није нимало слагало са њеним мудрим поступцима.

Већ је изгледало да је више наклоњена Жану, коме ју је вукла сличност природе. Ова склоност испољавала се, уосталом, само у гласу и погледу, а и у томе што је покадшто усвајала његово мишљење.

Као да је погађала да Жаново мишљење потврђује њено сопствено, док је мишљење Пјерово било по несрећи увек друкчије. Кад би говорила о докторовим назорима, о његовим политичким, филозофским и моралним назорима, она би покадшто рекла: „Ваше бесмислице“. Пјер би је онда погледао хладним погледом судије који ислеђује спорове жена, свих жена, тих јадних бића.

Пре повратка својих синова чича-Ролан је никад није позивао на пецање, на које није водио ни своју жену, јер је волео да још пре зоре крене с Бозиром, некадашњим капетаном дуге пловидбе с којим се упознао и спријатељио у време плиме у пристаништу, и старим морнаром Папагрисом, званим Жан-Бар, коме је било поверено чување чамца.

Али кад једно вече прошле недеље госпођа Роземиле, која је била код њих на вечери, рече: „Мора да је пецање веома занимљива ствар?“ некадашњи јувелир, чијој је страсти ово поласкало, и кога је обузела жеља да је и другоме улије, да као свештеници добије присталице, упита је:

– Хоћете ли и ви са нама?

– Веома радо.

– У идући уторак?

– Добро, у идући уторак.

– Јесте ли ви жена која може да пође у пет часова ујутру?

Она запрепашћено узвикну:

– Ах! То, богами, не.

Разочаран, охладнео, он наједанпут посумња у њену наклоност према пецању.

Али ипак је упита:

– Па у колико бисте могли?

– Па... У девет!

– Не пре?

– Не, не раније, већ је и то сувише рано!

Ролан је оклевао. Зацело се неће ништа уловити, јер кад сунце огреје, риба неће на удицу; али оба брата постараше се да се приреди овај излет, да све спреме и да одмах све уреде.

И тако идућег уторка „Бисер“ баци ленгер под белим стенама предгорја Хев; ловило се до подне, затим мало продремало, па опет ловило, без успеха; а кад се чича-Ролан, мало касно, уверио да госпођа Роземили, у ствари, воли и цени само шетњу по мору, и видео да му се удице не дрмају више, узвикнуо је у непромишљеном нестрпљењу оно снажно „дођавола!“ које се односило колико на равнодушну удовицу толико и на рибе, које се нису хватале.

Сад је загледао ухваћену рибу, своју рибу, са грозничавим уживањем тврдице, па је подигао очи небу и, видећи да се сунце клони западу, рекао:

– Па, децо! Како би било да се вратимо?

Обојица извукоше струкове, смоташе их, очишћене удице закачише за запушаче од плуте и застадоше.

Ролан, који беше устао да као какав капетан испита хоризонт, рече:

– Нема ветра, момци, мораћемо веслати!

И одједном, пруживши руку северу, додаде:

– Гле, гле, брод из Саутемптона.

На глатком мору, које се простирало као каква плава, огромна, светла тканина са златним и ватреним преливима, дизао се у показаном правцу црнкаст облак на руменом небу, а испод њега видео се брод, који је због велике даљине изгледао сасвим мали.

Ролан упита:

– Да не долази данас „Нормандија“?

Жан одговори.

– Да, тата.

– Дај ми доглед, чини ми се да је то баш она.

Отац развуче бакарну цев, удеси је за око, потражи тачку и, наједанпут радостан што је видео, рече:

– Јест, она је, познајем њена два димњака. Хоћете ли да видите, госпођо Роземили?

Она узе доглед, управи га на далеки трансатлантски брод, но, без сумње, није могла да га нађе, јер није видела ништа, сем плаветнила са обојеним кругом, сасвим округлу дугу и нешто чудновато, нека помрачења, од којих јој се смучи.

Она му врати доглед и рече:

– Уосталом, никад нисам умела да се служим овом справом. То је љутило чак и мога мужа који је по читаве часове проводио на прозору гледајући како пролазе бродови.

Чича-Ролан срдито рече:

– Мора да вам очи нису добре, јер је мој доглед изврстан.

Затим га понуди својој жени:

– Хоћеш ли ти да видиш?

– Нећу, хвала, знам унапред да не могу ништа да видим.

Госпођа Ролан, жена од својих четрдесет и осам година, која је изгледала много млада, уживала је више него ико други у овој шетњи и овој вечери.

Њена кестењаста коса тек је почела да седи. Имала је лице мирно и разумно, лице срећно и добро, које је било пријатно видети. По речима њеног сина Пјера, она је знала вредност новца, што јој није ни-

мало сметало да ужива у чарима снова. Волела је да чита романи и песме, не због њихове уметничке вредности, него због меланхоличне и нежне сањарије, коју су будили у њој. Понеки стих, често баналан, често лош, погађао би јој жицу, како је она то говорила, и изазивао у њој осећај тајанствене, готово остварене жеље. И она је налазила задовољство у овим лаким узбуђењима, која су узнемиравала помало њену душу, иначе пуну реда као каква рачунска књига.

Откако су дошли у Авр, почела се доста приметно гојити и то је заоблило њен веома витак и танак струк.

Овај излет на море беше је очарао. Њен муж, иако није био зао, викао је на њу као што у дућану вичу без гнева и мржње газде, којима је заповедати исто што и псовати. Пред странама се уздржавао, али у породици је пуштао себи на вољу и правио се страшан, иако се свакога бојао. Избегавајући ларму и узалудна објашњавања, она је увек попуштала и никад ништа није тражила, па се већ одавно није усуђивала да замоли Ролана да се прошетају по мору. Прихватила је, дакле, радосно ову прилику и уживала је у овом ретком и новом задовољству.

Од поласка, она се сва предала, и духом и телом, овом пријатном клизању по води. Није мислила ни на шта, није лутала ни по успоменама, ни по надама; чинило јој се да јој и срце, као и тело, плива по нечем меком, течном, пријатном, што ју је љуљушкало и успављивало.

Кад отац заповеди да се врате рекавши: „На место за веслање!“ она се насмеши, гледајући своје синове, своја два велика сина, како скидају капуте и загрћу руке на кошуљи.

Пјер, ближи женама, узе десно весло. а Жан лево, па причекаше док отац не викну: „Напред сви!“ јер је он много полагао на то да маневар буде правилно извршен.

Обојица снажно спустише весла, па се испрсише и повукоше свом снагом; међу њима започе борба да покажу своју снагу. Били су дошли на једру, сасвим лагано; али је поветарац престао и код оба брата се, одједном, при помисли да им се дала прилика да огледају своју снагу пробуди мушки понос.

Кад су ишли у рибу сами с оцем, веслали су тако да нико није крманио, јер је Ролан једновремено и спремао удице и надгледао кретање чамца, којим је управљао покретом руке или речима: „Жане, лакше“ – „Пјере, живље“. Или је говорио: „Дед први, дед други мало јаче!“ Онај који се замислио, запео би јаче, а други би попустио у ревности, и чамац би опет пошао добро.

Данас су обојица хтели да покажу своју мишићну снагу. Пјерове руке беху мањаве, нешто мршаве, али жилаве; Жанове пуне и беле, мало румене са мишићима који су одскакали испод коже.

У први мах Пјер је био надмоћнији. Стиснутих зуба, набрана чела, опружених ногу, грчевито је држао весло, које се свом својом дужином завијало при сваком његовом напору; „Бисер“ се враћао обали. Чича-Ролан, који је седео напред, да би женама оставио целу задњу клупу, задихао се вичући: „Лакше први – живље други“. Први је удвајао снагу, а други није могао да одговори овој нередовној вожњи.

Чича најзад заповеди: „Стој!“ Оба весла дигосе се у исто време и, по заповести свога оца, Жан је возио неко време сам. Али, од тог тренутка био је он надмоћнији; постаде живљи, паде у ватру, док

је Пјер, задихан, изнурен претераним напором, попуштао и бректао. Још четири пута заустављао је чича-Ролан да допусти старијем да одахне и да управити чамац, који је скретао са свога правца. На то доктор, знојава чела, бледих образа, понижен и љутит, прогунђа:

– Не знам шта ми је данас; осећам грч у срцу. Било ми је добро кад смо пошли, а сад ми руке као одсечене.

Жан упита:

– Хоћеш ли да веслам сам са оба весла?

– Нека, хвала, проћи ће.

Забринута мати рече:

– Забога, Пјере, има ли смисла да се тако замараш, та ти ниси дете.

Он слеже раменима и настави веслање.

Госпођа Роземиле правила се да не види, не разуме, не чује. При сваком јачем покрету чамца њена плава главица забацила би се нагло и љупко уназад, при чему би јој се дизала са слепоочница ситна коса.

Уто узвикну чича-Ролан: „Гле, ево «Принца Алберта», стиже нас“. И сви погледаше. Дугачак, они-зак, са своја два димњака нагнута уназад и два жута крила над точковима, округла као образи, долазио је пуном паром брод из Саутемптона, препун путника са отвореним сунцобранима. Његови брзи точкови ударали су хучно о воду која се пенушала, и давали су му неки ужурбани изглед, изглед хитног гласоноше; а предњи део оштро је парао море, дижући два слаба провидна таласа, који су клизили дуж бокова.

Кад дође сасвим близу „Бисера“, чича-Ролан диже свој шешир, жене стадоше махати марамицама и неколико сунцобрана одговорише на ове поздраве,

њишући се живо на броду који се удаљавао, остављајући за собом лако таласање на мирној и глаткој морској површини.

Виделе су се и друге лађе, покривене димом, како са свих страна хитају кратком и белом кеју, који их је, као каква чељуст, гутао једну за другом. И рибарске барке и велике једрилице са лаким катаркама, клизиле су на видику, вучене неприметним реморкерима и долазиле брже или спорије ка овој прождрљивој хали, која је с времена на време изгледала засићена, и избацивала на пучину читаву флоту пароброда, брикова, гоелета, трокатарки са њиховим замршеним конопцима. Брзи парни бродови одлазили су десно и лево по глатком трбуху океана, а једрилице, напуштене од лађица које су их вукле, остајале су непомичне и развијале на свима катаркама, од највеће до најмање, бело или мрко платно, које се црвенело према сунцу на заходу.

Госпођа Ролан промрмља полуотворених очију:

– Боже, што је лепо ово море!

Госпођа Роземиле јој одговори са дужним уздахом, у којем, ипак, није било ничег тужног:

– Да, али покадшто чини много зла.

Ролан узвикну:

– Гле, ево „Нормандије“ на уласку у приста ниште. Велика лађа, јелте?

Затим им стаде описивати обалу преко пута њих која се налазила далеко на другој страни ушћа Сене.

– Двадесет километара је широко ово ушће – рече.

Показа им Вилервил, Турвил, Улгат, Каенску речицу, Лик, Ароманш, и калвадоске стене, због којих је пловидба опасна све до Шербура. Онда поче

да прича о сенским спрудовима, који се премештају при свакој плими и доводе у недоумицу и саме пилоте из Килбефа ако сваки дан не пролазе кроз канал. Напомену да Авр дели Ниску Нормандију од Високе. У Ниској Нормандији обала се спуштала у виду пашњака, ливада и поља чак до мора. Обала Високе Нормандије била је, напротив, стрма, стеновита, чипкаста, дивна, и чинила је до Денкерка огроман бео зид, у којем је сваки усек скривао по какво село или луку: Етрта, Фекан, Сен Валери, Ле Трепор, Дјеп, итд.

Жене га нису слушале, занесене пријатношћу, узбуђене изгледом океана, прекриљеног лађама које су јуриле као звери око своје јазбине; ћутале су, чисто смождене овим пространим видиком ваздуха и воде, занемеле услед величанственог сунчевог заласка. Само је Ролан непрестано говорио; он је био од оних људи које ништа не збуњује. Жене, нервозније, осећају покадшто, не разумевајући зашто, да излишан глас вређа као права непристојност.

Пјер и Жан, умирени, веслали су лагано, и „Бисер“ се примицао пристаништу, сићушан према великим бродовима.

Кад приђе уз кеј, морнар Папагрис, који га је чекао, пружи руку госпођама да изађу; и тако одоше у варош. Многобројна гомила, мирна гомила, која се сваки дан пред плиму скупља на насипу, такоде се разилазила.

Госпође Ролан и Роземиле ишле су напред, а остали за њима. Идући Париском улицом застајале су каткад пред каквом помодном или златарском радњом, да разгледају какав шешир или накит, па би, разменивши мисли, продужавале пут.

Пред Берзанским тргом, Ролан, као и свакога дана, баци поглед на пристаниште препуно лађа, на које су се настављала друга пристаништа у којима су се велике лађе додиривале, поређане у четири-пет редова. Многобројне катарке, на простору од неколико километара дуж кеја, све катарке са једри-ма, шиљцима и конопцима, давале су овом отвору усред вароши изглед велике мртве шуме. Изнад ове шуме без лишћа кружили су галебови, вребајући да, као камен кад пада, слете на отпатке чим се баце у воду; један лађарски дечко, који је на врху једне мале катарке увезивао чекрк, изгледао је као да тражи птичја гнезда.

– Хоћете ли, без икаквог устручавања, да вечерате са нама, па да завршимо заједно овај дан? – упита госпођа Ролан госпођу Роземили.

– О, да, са задовољством примам и ја ваш позив без устручавања. Било би тужно да седим вечерас код своје куће сасвим сама.

Пјер, који је ово чуо и кога је равнодушност младе жене почела да вређа, промрмља: „Гле! Удовица се сад одомаћује код нас.“ Отпре неколико дана звао ју је удовицом. Ова реч, која није ништа значила, љутила је Жана самим тоном, који му се чинио пакостан и увредљив.

И три човека не проговорише више ни речи све до кућног прага. Била је то узана кућа, која се састојала из приземља и два мала спрата, у улици Лепе Норманке. Јозефина, девојчица од деветнаест година, јефтина служавка са села, која је имала израз лица преко мере зачуђен и сељачки глуп, отвори им и затвори врата, попе се за својим господарима до салона на првом спрату и рече:

– Неки господин је трипут долазио.

Чича-Ролан, који јој је увек говорио вичући и псујући, викну:

– Ко је то, дођавола, долазио?

Њу никад није збуњивала вика њеног господара, и она одговори:

– Неки господин од бележника.

– Каквог бележника?

– Па, од господина Леканија.

– Па шта је рекао тај господин?

– Да ће господин Лекани вечерас лично доћи.

Господин Лекани био је бележник и помало пријатељ чича-Роланов, чије је послове отправљао. Кад је јавио да ће доћи увече, мора да је ствар била хитна и важна; и све четворо Роланових се загледаше, збуњени овом вешћу, као што бива код људи скромног стања при свакој појави бележника, који изазива безброј мисли о уговорима, наслеђима, парницама, стварима које човек жели или којих се боји. После кратког ћутања отац промрмља:

– Шта ли то може да значи?

Госпођа Роземили се насмеја:

– Мора да је неко наслеђе. Уверена сам. Ја доносим срећу.

Али они се нису надали смрти никога који би им могао што оставити.

Госпођа Ролан, обдарена извршним памћењем сродности, стаде испитивати све сродничке везе свога мужа и своје.

Још није ни скинула шешир кад упита:

– Но, тата (свога мужа звала је у кући „тата“, а покадшто пред странцима и „господин Ролан“), сећаш ли се којом се по други пут оженио Жозеф Лебри?